

Фінансово-економічне регулювання

Зверяков М.І.,

доктор економічних наук, професор,
ректор Одеського національного
економічного університету

Коваленко В.В.,

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри банківської справи
Одеського національного
економічного університету

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Розглянуто основні підходи до формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи, а також ключові критеріальні ознаки фінансової стійкості та механізм інформаційного забезпечення її оцінки. Запропоновано систему індикаторів оцінки фінансової стійкості банківської системи в контексті забезпечення фінансової безпеки держави.

In the article basic approaches are examined to forming of the system of indicators of financial firmness of the banking system. The basic criterion signs of financial firmness and mechanism of the informative providing of her estimation are considered. The system of indicators of estimation of financial firmness of the banking system is offered in the context of providing of financial safety of the state.

Ключові слова: банківська система, індикатори фінансової стійкості, інформаційне забезпечення, фінансова безпека.

Банківська система кожної держави, незалежно від її економічної моделі та організації суспільних відносин, відіграє провідну роль у забезпеченні руху грошових потоків. Стійкий розвиток економіки, в т. ч. її важливої ланки — банківської системи, є ключовою проблемою сучасності. Нестабільність національних економік, нерівномірність економічного розвитку окремих країн, які посилюються спекулятивними операціями банків, призводять до національних банківських криз та є наслідком світових фінансових потрясінь. Розглядаючи банківську систему з точки зору виконання нею функції фінансового посередництва, можна стверджувати, що вона пов'язана з динамікою розвитку та поточним станом економіки. Досліджуючи процес стратегічного управління фінансовою стійкістю, треба враховувати, що забезпечення його ефективності потребує постійної координації методів та інструментів, що використовуються.

Необхідність соціально-економічного розвитку суспільства, моніторингу й контролю досягнення цілей стратегічного управління фінансовою стійкістю, а також регулювання цього процесу на макроекономічному рівні зумовлює потребу у визначенні основних методичних принципів формування системи критеріїв та індикаторів забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Специфіка банківської системи, що об'єднує інституції, котрі надають послуги з фінансового посередництва, визначає використання при оцінці її діяльності

© Зверяков М.І., Коваленко В.В., 2012

Фінансово-економічне регулювання

розгорнутої системи показників. У сукупності ці показники дають змогу, по-перше, оцінити рівень фінансової стійкості банківської системи в макроекономічному й регіональному розрізах, по-друге, визначити конкурентоспроможність вітчизняної банківської системи порівняно з іншими країнами, по-третє, встановити певні межі потенційного впливу банківської системи на економіку загалом.

Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи входить до складу фінансової безпеки держави через реалізацію грошово-кредитної безпеки. Зазначене можна простежити, розглянувши системи індикаторів, пропонувані різними науковцями. Так, О.І. Барановський зазначає, що фінансові індикатори характеризують тенденції розвитку фінансової і грошово-кредитної систем держави, що склалися, з точки зору їх відповідності вимогам економічної безпеки держави. До переліку індикаторів відносять завищення ставок процента за кредит порівняно з нормою прибутку; зниження частки довгострокових кредитів у кредитних вкладеннях у економіку; зниження рентабельності продукції; темпи інфляції та зростання заборгованості із заробітної плати й соціальних трансфертів; перекося в рівнях рентабельності та індексів цін виробників за галузями; дефіцит бюджету; збільшення частки витрат населення на придбання іноземної валюти¹.

У працях С.В. Науменкової та С.В. Міщенко обґрунтована система індикаторів стабільності функціонування фінансового сектору в умовах формування нової фінансової архітектури з урахуванням вимог Міжнародного валютного фонду², а також запропоновані показники оцінки впливу стабільності функціонування грошово-кредитної сфери на економічну безпеку країни³.

В.Т. Шлемко та І.Ф. Бінько наголошують на необхідності активного використання в системі фінансової безпеки моніторингових досліджень тенденцій зміни величини відповідних індикаторів. До останніх автори відносять такі: дефіцит державного бюджету; рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет України; рівень монетизації ВВП; ступінь доларизації національної економіки; швидкість обігу готівки; процентну ставку за банківськими кредитами; ставку рефінансування НБУ; відношення суми валових міжнародних резервів НБУ до загальної суми річного імпорту; валютний курс; частку довгострокових банківських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів; відношення суми власних обігових коштів підприємства до суми залучених обігових коштів; частку податків у обсязі ВВП⁴.

¹ Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Монографія. — К.: КНТЕУ, 2004. — С. 90.

² Науменкова С.В., Міщенко С.В. Розвиток фінансового сектору України в умовах формування нової фінансової архітектури: Монографія. — К.: Ун-т банк. справи, Центр наук. дослідж. НБУ, 2009. — 384 с.

³ Міщенко С.В. Проблеми оцінки впливу стабільності функціонування грошово-кредитної сфери на економічну безпеку країни // Фінанси України. — 2010. — № 7. — С. 42, 43.

⁴ Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. — К.: НІСД, 1997. — С. 48.

Фінансово-економічне регулювання

Сукупність індикаторів фінансової безпеки, яка дає змогу характеризувати її стан у статичній і динамічній, запропоновано М.М. Єрмошенком. Зокрема, вона включає показники реального й номінального ВВП, бюджетного сектору, державного боргу, грошово-кредитного сектору, інфляції, інвестиційної сфери, валютного ринку, банківської системи, фондового ринку та страхового сектору⁵.

І. Ластовченко пропонує структурно розмежувати систему фінансових показників на макроекономічні, зведені й індивідуальні⁶.

Таким чином, можна стверджувати, що індикатори фінансової стійкості входять до складу загальної оцінки рівня фінансової безпеки держави. З огляду на зазначене система індикаторів фінансової стійкості банківської системи крім моніторингу фінансово-економічного стану банківських установ повинна передбачати аналіз макроекономічного середовища та взаємозв'язок останнього й міжнародних фінансових ринків.

Метою статті є обґрунтування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи з урахуванням орієнтирів фінансової безпеки держави.

Ефективність будь-якої управлінської системи великою мірою залежить від повноти, достовірності й своєчасності інформаційного забезпечення. Тому особливої актуальності при формуванні системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи набуває інформаційне забезпечення стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.

Основою оцінювання фінансової стійкості банківської системи виступає інформаційна база. Це множина показників: макроекономічних, агрегованих фінансових звітів і балансів, інституцій банківської системи, мікроекономічних⁷.

На наш погляд, інформаційна база для оцінки фінансової стійкості банківської системи повинна включати інформацію трьох типів:

- загальноекономічну й макроекономічну, котра є допоміжною та має загально-економічний характер;
- мікроекономічну, що надає можливість оцінити фактичний рівень фінансової стійкості банківської системи на основі розрахунку необхідних показників;
- стратегічні напрями забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Разом із системою інформаційного забезпечення необхідно виокремлювати систему аналітичного забезпечення, котре передбачає вибір індикаторів оцінювання рівня фінансової стійкості та розробку розрахункових алгоритмів. На підставі інформаційного й аналітичного забезпечення створюється можливість прийняття рішення про напрям стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи. Основним інструментом аналітичних методів є індикатор, який являє

⁵ Засади формування бюджетної політики держави: Монографія / За наук. ред. М.М. Єрмошенка. — К.: НАУ, 2003. — С. 56.

⁶ Мунтіян В.І. Економічна безпека України. — К.: КВІЦ, 1999. — С. 74—76.

⁷ Плисецкий Д. Система мониторинга финансового сектора экономики // Банковское дело. — 2004. — № 9. — С. 6—10.

Фінансово-економічне регулювання

собою набір функцій від одного або декількох базових часових рядів зі встановленим часовим вікном.

При визначенні індикаторів фінансової стійкості банківської системи доцільно спиратися на три базові системи обліку — національні рахунки, комерційний бухгалтерський облік та керівні принципи банківського нагляду.

Система національних рахунків (СНР) передбачає узгоджений, послідовний, інтерпретований набір макроекономічних рахунків, балансів і таблиць, що базуються на сукупності затверджених на міжнародному рівні концепцій, визначень, систем класифікації та правил обліку. СНР забезпечує комплексну систему обліку, котра дає змогу складати й агрегувати економічні дані в тому форматі, що потрібен для економічного аналізу, прийняття рішень та розробки відповідної політики⁸. Важливу роль у розробці національних рахунків і суміжних методологій відіграє концепція резидентної належності, особливо сьогодні, в умовах поглиблення інтеграційних процесів, які супроводжуються перепливом капіталів.

Основними джерелами інформації про національні рахунки виступають Система національних рахунків (1993 р.); Керівництво з грошово-кредитної та фінансової статистики (МВФ, 2000 р.); Керівництво з платіжного балансу (МВФ, 5-те вид., 1993 р.); Керівництво зі статистики державних фінансів (МВФ, 2001 р.); Керівництво для укладачів та користувачів “Статистика зовнішнього боргу” (МВФ, 2003 р.).

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) являють собою набір стандартів комерційного бухгалтерського обліку, в яких визначаються базові концепції підготовки й надання фінансових звітів торгових, промислових і ділових підприємств, котрі надають звітність до державних і приватних органів управління⁹. Такі звіти покликані надавати інформацію про результати діяльності економічних суб'єктів господарювання, їхній фінансовий стан, а також зміни в ньому. Консолідована звітність надає інформацію по групі в цілому, що якраз становить інтерес для користувачів фінансових звітів.

Такі звіти дають уявлення про фінансові наслідки проведених операцій та інших подій, групуючи їх у загальні категорії відповідно до їхніх економічних характеристик. Із оцінкою фінансового стану безпосередньо пов'язані елементи балансу — активи, зобов'язання і власний капітал, із результатами діяльності — елементи звіту про прибутки і збитки — доходи й витрати. МСБО розповсюджуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

У 1998 р. Базельський комітет із банківського нагляду затвердив норми нагляду, котрі регламентують питання достатності капіталу міжнародних банків. Ці норми спрямовані на зміцнення стійкості й стабільності міжнародної банківської системи та передбачають встановлення справедливості за рахунок їх послідовного

⁸ Головка В. Система національних рахунків України: вчора, сьогодні, завтра // Вісник Національного банку України. — 2011. — № 4. — С. 3—6.

⁹ Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: [Електр. ресурс]. — <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

Фінансово-економічне регулювання

застосування в банках різних країн із метою створення рівних умов конкуренції між міжнародними банками. Зазначені норми застосовуються до банків на консолідованій основі, включаючи дочірні підприємства, які здійснюють банківську й фінансову діяльність. У консолідованій звітності відображаються ризики щодо банківської групи загалом.

На сучасному етапі постійне спостереження за фінансовою стійкістю банківської системи є важливою функцією центральних банків. Воно виступає інформаційно-аналітичною складовою їхньої діяльності, що, у свою чергу, підвищує прозорість і передбачуваність грошово-кредитної політики. Діяльність центрального банку у сфері моніторингу фінансової стійкості відображається у відповідних розділах його статистичних оглядів та програмах діагностики банківської системи¹⁰. Підготовка оглядів фінансової стійкості є порівняно новим напрямом діяльності центральних банків. Перші такі огляди були підготовлені в середині 1990-х рр. центробанками Великої Британії та країн Скандинавії — переважно у зв'язку з банківськими кризами¹¹. До речі, більшість країн, готуючи огляди, дотримуються міжнародних стандартів, зокрема використовують показники фінансової стійкості, розроблені МВФ і Світовим банком¹².

Слід зазначити, що МВФ провів опитування центральних банків та інших регулюючих органів різних країн із метою визначення показників, найважливіших для моніторингу системних ризиків у фінансовій і банківській системах. Вони дістали назву “показники фінансової стабільності” (*financial soundness indicators*), або ПФС.

Показники фінансової стійкості доцільно виокремити із ПФС та розглядати за двома позиціями. Перша — базові показники, що забезпечують необхідний мінімум для аналізу банківської системи та розраховуються виключно за даними звітності банків. Друга — додаткові показники, які обчислюються на підставі звітності банків та інших суб'єктів фінансового ринку.

Національним банком України також розраховуються індикатори фінансової стійкості, котрі враховують сукупний вплив різних факторів та розрив між макроекономічною статистикою й мікропруденційною базою даних.

Індикатори фінансової стійкості — це показники поточного фінансового стану і стійкості фінансових установ країни та їхніх контрагентів із секторів корпорацій і домашніх господарств. Вони включають як агреговані дані по окремих установах, так і показники, що дають уявлення про ринки, на яких діють фінансові установи. Індикатори фінансової стійкості розраховуються й поширюються для використання в макропруденційному аналізі. Останній передбачає оцінку та

¹⁰ Carson C.S., Ingves S. Financial Soundness Indicators // IMF Board Paper. — 2003. — May, 14. — P. 43.

¹¹ Compilation Guide on Financial Soundness Indicators / IMF. — 2004. — July, 30: [Електр. ресурс]. — <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/index.htm>.

¹² Коваленко В.В. Методичні підходи до діагностики і моніторингу фінансової стійкості банківської системи // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 11. — С. 193–200.

Фінансово-економічне регулювання

контроль сильних сторін і вразливих місць фінансових систем із метою підвищення фінансової стійкості, зокрема зменшення ймовірності краху фінансової системи.

МВФ рекомендує застосовувати 40 індикаторів фінансової стійкості: 25 для сектору депозитних корпорацій (із яких 12 основних) та 15 для клієнтів цього сектору, в т. ч. інші фінансові корпорації (2 індикатори), нефінансові корпорації (5), домашні господарства (2), ліквідність ринку (2) та ринки нерухомості (4).

НБУ щокварталу складає та поширює дані за індикаторами фінансової стійкості сектору депозитних корпорацій (банків), 12 із яких є основними і 10 — рекомендованими.

У табл. 1 наведені результати розрахунків деяких показників функціонування банківської системи загалом. Як видно, регулятивний капітал та його адекватність зростали протягом усього аналізованого періоду. У свою чергу, чиста процентна маржа за цей період збільшилася на 0,76 %, що свідчить про здатність банків утворювати чистий процентний дохід, використовуючи відповідні активи.

Таблиця 1. Показники ефективності діяльності банківської системи України за 2007—2010 рр.

Показник	2007	2008	2009	2010
Регулятивний капітал, млрд грн	72 265	123 066	135 802	160 897
Адекватність регулятивного капіталу, %	13,92	14,01	18,08	20,83
Доходи, тис. грн	68 185	122 580	142 995	136 848
Видатки, тис. грн	61 565	115 276	181 445	149 875
Результат діяльності, тис. грн	6 620	7 304	-38 450	-13 027
Рентабельність активів, %	1,50	1,03	-4,38	-1,45
Рентабельність капіталу, %	12,67	8,51	-32,52	-10,19
Чиста процентна маржа, %	5,03	5,30	6,21	5,79
Чистий спред, %	5,31	5,18	5,29	4,84
Співвідношення видатків і доходів (CIR), %	90,29	94,04	126,89	109,52

Джерело: розраховано за даними: Основні показники діяльності банків України: [Електр. ресурс]. — http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.

Важливим показником ефективності діяльності банків є чистий спред. Він характеризує рівень узгодженості процентної політики банків за кредитними й депозитними операціями. З його допомогою визначається необхідна мінімальна різниця між ставками за активними й пасивними операціями, котра дасть змогу банкам покрити витрати. На 01.01.2011 чистий спред становив 4,84 %. Його додатне значення свідчить про перевищення процентної ставки, отриманої за розміщення коштів, над процентною ставкою оплати залучених коштів. За аналізований період цей показник зменшився лише на 0,5 %. Внаслідок збиткової діяльності в 2009—2010 рр. банківська система продемонструвала від'ємні показники рентабельності та CIR. До речі, станом на 01.12.2011 зазначені показники мали тенденцію до погіршення, отже, криза вітчизняної банківської системи триває.

Фінансово-економічне регулювання

Вважаємо за доцільне розглянути ефективність діяльності банків у розрізі груп (табл. 2). Виходячи з наведених даних можна зробити висновок, що четверта група банків була більш гнучкою до змін у економіці. Дохідність її активів у 2008—2009 рр. була найвищою, проте в 2010-му значно зменшилася. Рівень іншого операційного доходу за аналізований період був незначним у розрізі всіх груп банків. Загалом четверта група банків спрацювала в деяких випадках краще за першу, й це при тому, що банки даної групи майже не отримували кредитів рефінансування на відміну від банків першої групи.

Таким чином, рекомендований МВФ перелік показників фінансової стійкості дає змогу отримати досить повну оцінку діяльності комерційних банків щодо їхньої мікроекономічної ефективності. Водночас для визначення рівня фінансової стійкості банківської системи потрібно додатково розглянути індикаторні критерії, які відповідатимуть принципам розкриття інформації.

Завдяки узагальненню й аналізу існуючих підходів до встановлення індикаторів стійкості банківської системи останні вдалося структурувати та використовувати для подання офіційної інформації про рівень фінансової стійкості банківської системи. В умовах незбігу темпів розвитку економіки України з темпами розвитку банківської системи ці індикатори повинні коригуватися з урахуванням динаміки й циклічності етапів розвитку ринкових відносин.

Для оцінки функціонування банківської системи необхідно використовувати також певні критерії. Критерій (цільова функція системи) є ознакою, за якою визначається оцінка відповідності функціонування системи поставленій меті та оцінці варіантів розвитку системи¹³.

Фінансова стійкість банківської системи — це стан, у котрому банківська система здатна задовільно виконувати такі функції: ефективно й безперервно сприяти міжчасовому руху ресурсів; визначати й оцінювати майбутні ризики з прийнятною точністю та доволі успішно управляти ними; спокійно адсорбувати несподівані події й шоки фінансової системи та реальної економіки. Виходячи з цього до основних критеріїв фінансової стійкості банківської системи слід віднести наявність механізму та інструментарію впливу центрального банку на характер і величину ризиків у банківській системі, а також системи управління ризиками та їх мінімізації в банківській системі (пруденційні вимоги Базеля III); зростання банківського бізнесу та активізацію конкурентної боротьби; капіталізацію банківської системи. Розглядаючи категорію фінансової стійкості банківської системи, треба враховувати критеріальні ознаки, які ініціюються як з боку регулятора, так і з боку самих банків.

Слід зазначити, що показники (цільові орієнтири системи) використовуються для того, щоб задовольнити вимоги не тільки банківської системи, а й споживачів

¹³ Коваленко В.В. Критеріальні ознаки фінансової стабільності банківської системи // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: тези III Міжнар. наук.-практ. конф., Суми, 15—16 трав. 2008 р.: У 2-х т. Т. 2 / ДВНЗ “Укр. акад. банк. справи Нац. банку України”. — Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2008. — С. 51—53.

Фінансово-економічне регулювання

Таблиця 2. Показники ефективності банківської системи в розрізі груп за 2008—2010 рр.

Показник	Група 1			Група 2			Група 3			Група 4		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Доходність активів	12,87	16,03	14,43	13,05	13,93	13,81	14,32	15,77	13,29	15,68	16,85	13,52
Чиста процентна маржа	4,86	7,57	6,80	5,12	6,26	7,48	5,75	7,94	6,23	6,29	7,46	7,31
Рівень іншого операційного доходу	0,21	0,23	0,60	0,28	0,37	0,26	1,0	0,13	0,16	0,45	0,45	0,55
Чистий спред	11,08	16,05	14,53	12,59	15,39	15,78	13,12	17,58	15,09	15,80	18,16	17,20
Співвідношення витрат і доходів, %	91,29	118,79	107,50	89,18	139,32	132,38	94,27	137,41	113,50	93,52	134,27	103,26
Рентабельність активів, %	0,78	-2,81	-0,81	1,01	-5,10	-4,11	0,53	-6,10	-1,42	0,69	-5,46	-0,11
Рентабельність капіталу, %	6,51	-20,93	-5,57	8,02	-45,53	-34,22	3,24	-34,46	-10,16	3,70	-29,66	-0,51

Джерело: розраховано на основі фінансової звітності банків України (http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097).

Фінансово-економічне регулювання

банківських продуктів. Це відбувається шляхом досягнення екстремальних (максимальних, мінімальних) значень критеріїв. Систему показників доцільно поділити на дві групи: перша включає характеристики динаміки процесів у системі, друга — споживчі оцінки при її реалізації. Для кожної групи можна сформулювати оптимізаційну задачу.

Обґрунтовуючи систему індикаторів для оцінки фінансової стійкості банківської системи, доцільно застосовувати принцип системності дослідження, котрий передбачає облік ієрархії зв'язків об'єкта, що вивчається, із сукупністю елементів економічної системи¹⁴.

З точки зору визначення індикаторів, які доцільно використовувати у стратегічному управлінні фінансовою стійкістю, їх потрібно згрупувати за підсистемами, а саме: індикатори виникнення кризових ситуацій та антикризових дій; індикатори фінансової безпеки банківської системи, індикатори ризику; агреговані індикатори фінансової стійкості банківської системи, індикатори ефективності нормативно-правових актів. На наш погляд, їх доцільно включити до загальної системи індикаторів фінансової безпеки держави. Для розгляду зазначених груп індикаторів доцільно встановлювати нормативні або порогові значення.

З огляду на викладене пропонуємо систему індикаторів фінансової стійкості банківської системи, які доцільно використовувати при стратегічному управлінні.

1. Індикатори виникнення кризових ситуацій та антикризових дій:

1.1. Індикатори кризи в банківській системі: частка непрацюючих активів у загальному обсязі активів < 10 %; витрати на відновлення банківської системи < 2 % ВВП; націоналізація банківської системи < 10 %; моніторинг повернення коштів вкладникам — системний характер; темпи зміни індексу офіційного курсу гривні до долара США відповідно до показників попереднього періоду ≤ 6 %.

1.2. Індикатори антикризового управління:

1.2.1. Індикатори макроекономічної стійкості: рівень монетизації ≤ 50 %; швидкість обігу грошової маси (відношення ВВП до грошового агрегата M2) — не більше 2 разів; обсяг готівки до ВВП ≤ 4 %, рівень інфляції (до грудня попереднього року) ≤ 4 %; рівень інфляції (до грудня попереднього року) > 107 %; частка довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих банками, ± 30 %; середня процентна ставка кредитів банків відносно інфляції ≤ 5 %, показник “фінансової глибини” (відношення строкових коштів до ВВП, %) — зростання.

1.2.2. Індикатори моніторингу фінансової стійкості банківської системи: індикатори, котрі оцінюють виконання банківською системою основних функцій на макроекономічному рівні; індикатори, з допомогою яких можна оцінити ефективність банківської системи; індикатори, що оцінюють здатність банківської системи протистояти дії внутрішніх і зовнішніх чинників.

¹⁴ *Миротин Л.Б., Таїбаєв Ї.Э.* Системный анализ в логистике: Учебник. — М.: Экзамен, 2004. — 480 с.

Фінансово-економічне регулювання

2. Індикатори фінансової безпеки банківської системи: рівень доларизації $> 30\%$; валові міжнародні резерви України — не менше 3-ох місяців імпорту; частка іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу $> 30\%$; обсяг кредитування банками реального сектору економіки до ВВП $\pm 30\%$; частка проблемних кредитів у обсязі чистих активів $> 5\%$; індекс Херфіндала — Хіршмана (ринок оцінюється як неконцентрований, якщо $I_{hh} < 0,1$; помірно концентрований, коли $I_{hh} < 0,18$; висококонцентрований, якщо $I_{hh} > 0,18$); рівень тінізації економіки — не більше 50% ; інтегральний показник фінансової безпеки банківської системи $0 \pm 0,5 \pm 1$.

3. Індикатори ризику:

3.1. Інтегральний показник ризику ($\beta = 1$ — середній рівень ризику, $\beta > 1$ — високий рівень ризику, $\beta < 1$ — низький рівень ризику).

3.2. Нормативи кредитного ризику: норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента $\leq 25\%$; норматив великих кредитних ризиків — 8-кратний розмір регулятивного капіталу; норматив максимального розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих одному інсайдеру, $\leq 5\%$; норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій і поручительств, наданих інсайдерам, $\leq 30\%$.

3.3. Процентний ризик: індекс процентного ризику — відношення абсолютної величини кумулятивного гепу до робочих активів чи пасивів, що характеризує, яка частина активів (коли геп позитивний) або пасивів (коли геп негативний) може змінити свою вартість унаслідок зміни процентних ставок; коефіцієнт процентного ризику — відношення абсолютної величини кумулятивного гепу до капіталу (характеризує ступінь покриття процентного ризику за рахунок власних коштів); очікуваний процентний ризик — якщо процентні ставки зростають, то позитивний геп приведе до очікуваного збільшення процентного прибутку, й навпаки.

3.4. Валютний ризик: ліміт валютної позиції — співвідношення суми активів і позабалансових вимог у певній іноземній валюті та суми позабалансових зобов'язань у тій самій валюті, яке розраховується окремо за кожною валютою, що входить до мультивалютного портфеля (загальної довгої відкритої валютної позиції банку має бути не більше ніж 5% ; загальної короткої — не більше ніж 10%).

3.5. Ризик торговельної книги: норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою $\leq 15\%$; норматив загальної суми інвестування $\leq 60\%$.

3.6. Ризик ліквідності: коефіцієнт ліквідного покриття (норматив миттєвої ліквідності) $\pm 20\%$; норматив поточної ліквідності $\pm 40\%$; коефіцієнт чистого стабільного фінансування (норматив короткострокової ліквідності) $\pm 60\%$.

3.7. Операційний ризик: середній збиток для банківської установи за одну неробочу годину, резерв для страхування операційного ризику, коефіцієнт ризику використання послуг банків для легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, — “нижче ринку”, “в ринку”, “вище ринку”.

Фінансово-економічне регулювання

4. Агреговані індикатори фінансової стійкості банківської системи:

4.1. Показники капітальної стійкості: коефіцієнт левереджу — 15 %; відношення обсягу капіталу першого рівня до сукупних активів, зважених із урахуванням ризику, < 3 %; коефіцієнт надійності ≤ 5 %; коефіцієнт фінансового важеля — 20:1; коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів ≤ 10 %; коефіцієнт захищеності власного капіталу ≤ 25 %; коефіцієнт захищеності дохідних активів ≤ 25 %; коефіцієнт мультиплікатора капіталу — 12—15 разів; коефіцієнт концентрації капіталу — 15 %; норматив адекватності регулятивного капіталу/платоспроможності ± 10 %; норматив (коефіцієнт) відношення регулятивного капіталу до сукупних активів ± 9 %.

4.2. Відношення капіталу до депозитів — 30 %.

4.3. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань — 100 %.

4.4. Рівень строкових депозитів у зобов'язаннях — 50 %.

4.5. Коефіцієнт активності залучення ресурсів — 85 %.

4.6. Рівень використання залучених коштів у кредитні вкладення — 100 %.

4.7. Коефіцієнт кредитної активності — 75 %.

4.8. Інтегральний показник фінансової стійкості — $0 \pm 0,5 \pm 1$.

5. Індикатори ефективності нормативно-правових актів: індикатори безпосередніх наслідків (встановлення інституцій конкурентної ринкової економіки, які визначають мотивацію та стимули суб'єктів економіки, забезпечують відбір найбільш конкурентоспроможних із них); індикатори опосередкованих наслідків (конкурентна структура; неформальні інституції, спроможні тиснути на уряд для забезпечення підзвітності).

Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок про доцільність реалізації системи індикаторів фінансової стійкості, які охоплюють усі аспекти та дають змогу оцінити стан підсистем, що входять до стратегічного набору механізму стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи.